

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Андрей Боянов Захариев

върху дисертационен труд на тема:

„**Финансиране на активи чрез лизинг – актуални проблеми и предизвикателства**“

с автор **Биляна Диянова Дамянова**, докт. № D 020218173

Форма на докторантura: Задочна

Водеща обучението катедра: Катедра „Финанси и кредит“ при Факултет „Финанси“, СА „Д. А. Ценов“

Научен ръководител: Проф. д-р Теодора Димитрова Петрова

Докторска програма: „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси)

I. Общо представяне на дисертационния труд

Докт. Биляна Дамянова е зачислена в задочна докторантura със заповед №1094/15.11.2018 год. и е отчислена със Заповед №1037/28.11.2022 год. Докторантурата е приключила в срока на индивидуалния план.

Основание за написване на становището е решение на факултет „Финанси“ (протокол №3/11 ноември 2022 г.) при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, утвърдено със заповед на ректора №1005/16 ноември 2022 г. и решение от първо заседание на научното жури, проведено на 25.11.2022 год./ Становището на дисертационния труд е изгответа съгласно нормативните изисквания на ЗРАСРБ и е съобразена с изискванията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за състав и структура на съдържанието.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен при спазване на класическа рамка на изследване в три глави. Във въведението е представена и обоснована проблемната област на изследване, както следва: актуалност, обект, предмет, теза, цел, задачи и методология. Оценявам

разработката като отговаряща на стандартите и изискванията за дисертационен труд.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 180 стр. и включва Въведение; Глава първа. Теоретични аспекти на лизинга; глава втора. Актуални проблеми при финансирането на активи чрез лизинг; глава трета. Предизвикателства при финансирането на активи чрез лизинг. В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд. Изведените са ключови обобщения и са формулирани насоки за бъдещи изследвания по темата.

Към разработката е представена библиографска справка по APA стил със 100 заглавия. В разработката са включени 3 броя таблици и 62 броя фигури. Публичността на изследването е осигурена чрез една студия и 3 научни доклада, с еквивалент на 35 точки по ППЗРАС и отговаря на минималния стандарт за регистрация в НАЦИД.

Установява се пълно спазване на изискванията за библиографско цитиране и библиографско описание. Данните от системата за проверка на подобност сочат много високо ниво на оригиналност с коректно позоваване на авторските изследвания и публикации по плана на докторантурата.

Обект и предмет на изследването – Обект на дисертацията е лизингът като източник за финансиране на активи, а неин предмет - актуалните проблеми и предизвикателства при управлението на лизинговия процес.

Цел на дисертационния труд – Целта на дисертацията е да се представи и анализира процеса на финансиране на активи чрез лизинг за период 2010 г. – 2020 г., като се обособят актуалните проблеми и предизвикателства пред бранша.

Изследователска теза – Водещата изследователска теза в дисертацията е, че откряването на проблемно-ориентираните предизвикателства пред

лизинговия пазар е предпоставка за оптимизация на лизинговия процес и за усъвършенстване на мениджмънта на лизинговите дружества..

Методология на изследването – Проведеното изследване се основава на „ex post“, структурен, сравнителен, практико-приложен, анкетен метод. Получените резултати се представят чрез графичен метод, който представя картина на лизинговия пазар в Република България.

Съдържание и резултати

Глава първа „Теоретични аспекти на лизинга“:

Първо: Лизингът е исторически богата форма на финансиране, претърпяла множество трансформации, който условно се определя за ресурсен „корен“ на новосъздадените предприятия.

Второ: Разнообразието от видове лизинг, предлагани на лизинговия пазар, способства за максимално удовлетворяване потребностите на юридическите и физическите лица.

Трето: Предимствата и недостатъците, които лизингът притежава го класират на първите позиции сред източниците за финансиране на активи.

Глава втора „Актуални проблеми при финансирането на активи чрез лизинг“:

Първо: Лизинговият пазар в България е силно развит в областта на движимото имущество. Слабо развита ниша е недвижимото имущество, поради сложния процес, развиващ се в дългосрочен времеви аспект.

Второ: Лизинговият процес е продължителен, независимо от срока на лизинговия договор, и преминава през взаимосвързан документооборот, водещ до валидно прехвърлена собственост при изтичане на договора.

Трето: Управлението на лизинга е сложен процес, явяващ се съвкупност от множество фактори, с приоритет на коректното отразяване във финансовите отчети на лизингополучателите и лизингодателите, и избягване на данъчни санкции.

Глава трета „Предизвикателства при финансирането на активи чрез

лизинг“:

Първо: С помощта на анкетното проучване се систематизират факторите, влияещи върху търсенето лизинговите продукти и услуги.

Второ: По-лесното управление и улавяне на рисковете при лизинговия процес се постига чрез редовен мониторинг, който е основополагащ за увеличение на ползите и намаляване на негативните последици от финансово-икономически сътресения.

Трето: С помощта на технологиите, човешкия капитал на лизинговите компании следва да бъде насочен към усъвършенстване на електронните платформи с цел ефективно и качествено клиентско преживяване.

Четвърто: Лизинговото финансиране на земеделска техника е с потенциал за растеж, подкрепен от нормативни промени.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Изведените в автореферата приноси оценявам за защитени, автентични и отговарящи на постиженията в дисертационния труд, както следва:

Първо. На база ex post анализ е проследена историческата линия на лизинга по отношение на възникването и еволюцията му като е изведена авторова дефиниция на понятието „лизинг“, като специфичен вид писмено споразумение, чрез което лизингодателят предава на лизингополучателя правото да използва определен актив за фиксиран времеви период срещу съответното договорено заплащане. Чрез инструментариума на сравнителния анализ са изведени основни предимства на лизинга, определящи го като високо ефективен и гъвкав метод за финансиране на активи.

Второ. Въз основа на авторов статистически анализ на състоянието на лизинговия пазар в Република България за периода 2010 – 2020 г., са откроени проблемите и предизвикателствата пред бранша (документооборотът, който се подписва при настъпване на лизингови взаимоотношения с лизингова компания; задължителните застраховки – автокаско или имущество през целия

срок на лизинговия договор; допълнителните разходи, свързани с прехвърляне на собствеността на лизинговия обект; възрастта на актива, който може да се финансира чрез лизинг). В тази връзка чрез метода на индукцията и дедукцията са изведени специфики в параметричния профил на лизинговата сделка и е предложен алгоритъм за ефективното й управление.

Трето. Чрез авторово анкетно проучване, емпирично е изследван потребителският интерес към лизинговите продукти и услуги. Въз основа на детайлен причинно-следствен анализ, са систематизирани факторите определящи склонността към ползването на лизинга като метод за финансиране на активи, както и основните рискове пред участниците в лизинговия процес. Предложен е инструментариум за минимализиране на рисковете при лизинговата дейност.

Четвърто. Въз основа на авторов методологичен анализ на лизинговия процес, са предложени възможности за неговата оптимизация, в т.ч. чрез моделирана уеб-базирана платформа от типа „Leasing experience“. Дигитализацията на лизинговата дейност е очертана като икономическа необходимост и перспектива за гъвкавост, ефективност и просперитет.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Въпрос: Корекцията в лихвените равнища в лева и евро какво конкретно влияние оказва върху ценообразуването при услугата финансов лизинг в българските условия?

Заключение:

Налице е успешна докторантурата, довела до дисертабилно изследване с убедителна научна издържаност, публикации и научни изяви. Подкрепата от научния ръководител и катедрата е позитивна и видима във всички насоки.

В обобщение формирам положително заключение за наличие на

необходимите научни качества и гласувам „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Биляна Дамянова, докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси), катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов“ с дисертационен труд под заглавие „**Финансиране на активи чрез лизинг – актуални проблеми и предизвикателства**“.

09.01.2023 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Андрей Захариев)